

הערה פרשנית מס' 25 (2021) על זכויות הילד בהקשר של הסביבה הדיגיטלית

I. הקדמה

1. הילדים שהשתתפו בהיוועצות לקראת ניסוחה של ההערה הפרשנית הנוכחית דיווחו שהטכנולוגיות הדיגיטליות חיוניות לחייהם כיום, וכן לעתידם: "באמצעות הטכנולוגיה הדיגיטלית אנחנו יכולים להשיג מידע מכל רחבי העולם"; "[הטכנולוגיה הדיגיטלית] הציגה בפני היבטים חשובים על האופן שבו אני מזדהה"; "כשאתה עצוב, האינטרנט יכול לעזור [לך] לראות משהו שישמח אותך".¹

2. הסביבה הדיגיטלית מתפתחת ומתרחבת כל הזמן, והיא מקיפה מידע וטכנולוגיות תקשורת, לרבות רשתות, תוכן, אפליקציות ושירותים דיגיטליים, סביבות ומכשירים מחוברים, מציאות מדומה ומוספת, בינה מלאכותית, רובוטיקה, מערכות אוטומטיות, אלגוריתמים וניתוח נתונים, ביומטריה וטכנולוגיות השתלה.²

3. חשיבותה של הסביבה הדיגיטלית הולכת וגוברת ביחס למרבית ההיבטים בחיי ילדים, לרבות בזמני משבר, ככל שפונקציות חברתיות, בהן השכלה, שירותים ממשלתיים ומסחר, עוברות בהדרגה להסתמך על טכנולוגיות דיגיטליות. הסביבה הדיגיטלית מספקת הזדמנויות חדשות למימוש זכויות הילד, אך גם מזמנת סיכונים להפרתן או לשימוש לרעה בהן. במהלך ההתייעצויות הילדים הביעו דעה כי על הסביבה הדיגיטלית לתמוך, לקדם ולהגן על מעורבותם באופן בטוח ושוויוני: "היינו רוצים שהממשלה, חברות הטכנולוגיה והמורים יעזרו לנו לנהל מידע מקוון שאינו מהימן"; "הייתי רוצה לקבל הבהרות על מה שקורה באמת עם הנתונים שלי... מדוע אוספים אותם? כיצד הם נאספים? אני... מודאג מכך שחולקים את הנתונים שלי".³

4. יש לכבד, להגן ולממש את זכויותיו של כל ילד בסביבה הדיגיטלית. חידושים בטכנולוגיות דיגיטליות משפיעים על חיי ילדים ועל זכויותיהם בדרכים מגוונות הקשורות זו בזו, אפילו מקום בו הילדים עצמם אינם עושים שימוש באינטרנט. גישה משמעותית לטכנולוגיות דיגיטליות יכולה לתמוך בילדים לממש את מלוא טווח זכויותיהם האזרחיות, הפוליטיות, התרבותיות, הכלכליות והחברתיות. בהעדר שילובם הדיגיטלי של ילדים, סביר להניח כי אי-השוויון הקיים יתגבר, ואף יתווספו לו סוגים חדשים של פערים.

¹ "Our rights in a digital world", תקציר דוח על היוועצות עם ילדים לקראת ההערה הפרשנית הנוכחית. עמ' 14 ו-22, זמין באתר <https://5rightsfoundation.com/uploads/Our%20Rights%20in%20a%20Digital%20World.pdf>. האזכורים של דעות ילדים מתייחסים לדוח זה.

² מילון מונחים זמין באתר האינטרנט של הוועדה; https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCRC%2fINF%2f9314&Lang=en

³ "Our rights in a digital world", עמ' 14, 16, 22, ו-25.

5. ההערה הפרשנית הנוכחית נסמכת על עיונה של הוועדה בדוחות של מדינות חברות, על הדיון הכללי של הוועדה בנושא המדיה הדיגיטלית וזכויות הילד, תורת המשפט של גופי האמנה לזכויות אדם, ההמלצות של מועצת זכויות האדם והנהלים המיוחדים של המועצה, שני סבבי התייעצות עם מדינות, מומחים וגורמים אחרים הנוגעים בדבר, הצגת התפיסה הרעיונית של ההערה וטיוטה מתקדמת, וכן התייעצויות בין-לאומיות עם 709 ילדים החיים במגוון רחב של נסיבות ב-28 מדינות באזורים שונים.

6. את ההערה הפרשנית הנוכחית יש לקרוא יחד עם הערות פרשניות רלוונטיות אחרות של הוועדה, ולאור הקווים המנחים ליישום הפרוטוקול האופציונלי לאמנה בדבר זכויות הילד בנושא הפרוטוקול האופציונלי של האמנה על מכירת ילדים, זנות ילדים ופורנוגרפיית ילדים.

II. מטרה

7. בהערה הפרשנית הנוכחית, הוועדה תסביר כיצד יישמו המדינות החברות את האמנה בהקשר הסביבה הדיגיטלית, ותספק הכוונה בדבר חקיקה, מדיניות ואמצעים אחרים שיבטיחו עמידה מלאה בחובותיהן של המדינות החברות באמנה ובפרוטוקולים האופציונליים הנלווים לה, לאור ההזדמנויות, הסיכונים והאתגרים שבקידום, הערכה, הגנה ומימוש של מלוא זכויות הילד בסביבה הדיגיטלית.

III. עקרונות כלליים

8. יש לבחון את יישומן של כלל הזכויות המעוגנות באמנה על פי ארבעת העקרונות הבאים, ועל פיהם לקבוע את האמצעים הנחוצים להבטחת מימושן של זכויות הילד בהקשרה של הסביבה הדיגיטלית.

א. אי-אפליה

9. הזכות לאי-אפליה דורשת מהמדינות החברות להבטיח שלכל ילד תהיה גישה שוויונית ויעילה לסביבה הדיגיטלית, בדרכים המשמעותיות עבורו.⁴ המדינות החברות ינקטו בכל האמצעים הנחוצים כדי להתגבר על הדרת ילדים מהסביבה הדיגיטלית, באמצעות, בין היתר, מתן גישה חופשית ובטוחה לילדים לסביבה הדיגיטלית במקומות ציבוריים ייעודיים, השקעה במדיניות ובתוכניות התומכות בגישה כאמור לכל הילדים במחיר סביר, ובשימוש מושכל בטכנולוגיות דיגיטליות בסביבות חינוכיות, בקהילות ובבתים.

10. אפליה נגד ילדים עשויה להתבטא בהדרה משימוש באמצעים טכנולוגיים ושירותים דיגיטליים ובחשיפתם של ילדים למסרים של שנאה או יחס בלתי הוגן באמצעות הטכנולוגיות הללו. צורות אחרות של אפליה הנוגעות לילדים עשויות לבוא לידי ביטוי בתהליכים אוטומטיים של סינון מידע, פרופילינג או קבלת החלטות, המתבססים על מידע מוטא, חלקי או כזה המושג בדרך בלתי הוגנת.

11. הוועדה קוראת למדינות החברות לנקוט באמצעים יזומים במטרה למנוע אפליה על בסיס מין, מוגבלות, רקע סוציו-אקונומי, מוצא אתני או לאומי, שפה, או מכל סיבה אחרת, לרבות אפליה

⁴ הערה פרשנית מס' 9 (2006), פסקאות 37-38.

נגד ילדים בני מיעוטים וילידים, ילדים מבקשי מקלט, פליטים ומהגרים, לסביות, הומוסקסואלים, ביסקסואלים, טרנסג'נדרים ואינטרסקסואלים, ילדים שהם קורבנות ושורדים של סחר או ניצול מיני, ילדים במסגרות חלופיות, ילדים שחירותם נשללה וילדים במצבים פגיעים אחרים. אמצעים ספציפיים יידרשו לסגירת הפער המגדרי שחוות ילדות במרחב הדיגיטלי, ולהבטחת התחשבות מיוחדת בהן בגישה, באוריינות הדיגיטלית, בפרטיותן ובטיחותן המקוונת.

ב. טובת הילד

12. מושג "טובת הילד" הוא מושג דינמי, הדורש הערכה התואמת את ההקשר הספציפי.⁵ הסביבה הדיגיטלית לא עוצבה במקור לילדים, אולם היא בעלת תפקיד משמעותי בחייהם. על המדינות החברות להבטיח כי בכל הפעולות הנוגעות להספקה, הסדרה, שימוש, עיצוב וניהול הסביבה הדיגיטלית, טובתו של כל ילד תהיה שיקול מרכזי.

13. על המדינות החברות לערב, הן במישור הלאומי והן במישור המקומי, את הגופים המפקחים על מימוש זכויות הילד בפעולות הרלוונטיות. בהביאן בחשבון את טובת הילד, על המדינות החברות לייחס חשיבות למלוא זכויות הילד, לרבות הזכות לחפש, לקבל ולהעביר מידע, הזכות להגנה מפני נזק ולכך שיינתן משקל ראוי לדעותיהם של ילדים. על המדינות החברות להבטיח שקיפות בהערכת טובת הילד ובקריטריונים שיושמו לקידומה.

ג. הזכות לחיים, להישרדות ולהתפתחות

14. ההזדמנויות שמעניקה הסביבה הדיגיטלית משחקות תפקיד גובר בחשיבותן בהתפתחותם של ילדים, והן עשויות להיות חיוניות לחייהם ולקיומם, במיוחד במצבי משבר. על המדינות החברות לנקוט בכל האמצעים הנדרשים על מנת להגן על ילדים מפני סיכונים לזכותם לחיים, להישרדותם ולהתפתחותם. סיכונים הקשורים לתוכן, תקשורת, התנהגות והתקשרות בהסכמים, כוללים, בין היתר, תוכן אלים ומיני, תוקפנות מקוונת והטרדות, הימורים, שימוש לרעה וניצול, לרבות ניצול מיני והתעללות, וכן עידוד או הסתה להתאבדות או לפעולות מסכנות חיים, לרבות על ידי עבריינים או קבוצות חמושות המוכרזות כארגוני טרור או ארגונים אלימים וקיצוניים. על המדינות החברות לזהות ויתייחסו לסיכונים החדשים העומדים בפני ילדים בהקשרים שונים, לרבות באמצעות התחשבות בעמדותיהם לגבי אופיים של הסיכונים המיוחדים העומדים בפניהם.

15. השימוש בשירותים דיגיטליים אינו נועד להזיק, ואף לא נועד להוות תחליף לאינטראקציות אישיות בין ילדים או בין ילדים להוריהם או לגורמים מטפלים אחרים. על המדינות החברות להעניק תשומת לב מיוחדת להשפעות טכנולוגיות בגיל הרך, כשגמישות המוח היא מרבית, והסביבה חברתית, ובפרט מערכות היחסים עם הורים וגורמים מטפלים, חיונית לעיצוב ההתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של ילדים. בשנות החיים הראשונות יש לנקוט באמצעי זהירות, התלויים בעיצובה, מטרות ובאופן השימוש בטכנולוגיה. יש לספק הכשרות וייעוץ בדבר שימוש נאות במכשירים דיגיטליים להורים, לגורמים מטפלים, למחנכים ולאחרים הנוגעים בדבר, תוך

⁵ הערה פרשנית מס' 14 (2013), פסקה 1.

התחשבות במחקר על ההשפעות של הטכנולוגיות הדיגיטליות על התפתחות ילדים, במיוחד בשלבים הקריטיים של פרצי הגדילה הנורולוגיים המאפיינים ילדות מוקדמת ונערו.⁶

ד. מתן כבוד לדעות של הילד

16. ילדים דיווחו כי הסביבה הדיגיטלית העניקה להם הזדמנויות חשובות להשמיע את קולם בעניינים שהשפיעו עליהם.⁷ השימוש בטכנולוגיות דיגיטליות עשוי לסייע למימוש השתתפות של ילדים במישור המקומי, הלאומי והבין-לאומי.⁸ על המדינות החברות לקדם את מודעותם של ילדים, ולהנגיש להם אמצעים דיגיטליים על מנת שיביעו את דעותיהם. על המדינות החברות להציע הכשרות ותמיכה לילדים במטרה לאפשר השתתפות על בסיס שוויוני עם מבוגרים, באופן אנונימי במידת הצורך, על מנת שיוכלו לקדם באופן אפקטיבי את זכויותיהם, הן פרטנית והן כקבוצה.

17. בפיתוח חקיקה, מדיניות, תכניות, שירותים והכשרה בתחום זכויות הילד בהקשר הסביבה הדיגיטלית, על המדינות החברות לערב את כלל הילדים, להקשיב לצרכיהם ולתת משקל ראוי לדעותיהם. עליהן להבטיח שספקי השירות הדיגיטלי יתנהלו באופן פעיל מול ילדים, יישמו אמצעי הגנה מתאימים ויתנו משקל ראוי לדעותיהם בשעה שהם מפתחים מוצרים ושירותים.

18. ראוי שהמדינות החברות ישתמשו בסביבה הדיגיטלית כדי להתייעץ עם ילדים על אודות חקיקה הרלוונטית להם, ואמצעים מינהליים ואחרים, ויבטיחו שדעותיהם יישקלו בכובד ראש. זאת, מבלי שהשתתפותם של ילדים כאמור תביא לבקרה או לאיסוף בלתי ראויים של נתונים, או יפרו את זכותם לפרטיות, לחופש המחשבה ולחופש הבעת הדעה. על המדינות החברות להבטיח שהליכי הייעוץ יכללו התייעצות עם ילדים חסרי גישה לטכנולוגיה או כישורים להשתמש בה.

IV. פיתוח יכולות

19. על המדינות החברות לכבד את היכולות המתפתחות של הילד, כעיקרון המאפשר התמודדות עם תהליך הדרגתי של רכישת מיומנויות, הבנות, ויכולת קבלת החלטות.⁹ תהליך זה הוא בעל משמעות מיוחדת בסביבה הדיגיטלית, שבה ילדים יכולים להתנהל ללא פיקוח הורי או של גורמים מטפלים. הסיכונים וההזדמנויות הקשורים להתנהלותם של ילדים בסביבה הדיגיטלית משתנים בהתאם לגילם ולרמת התפתחותם. על המדינות החברות לתת את הדעת לשיקולים אלה בעיצוב האמצעים להגנה על ילדים או להסדרה של גישתם לסביבה הדיגיטלית. על תכנונם של אמצעים מותאמי גיל להתבסס על המחקר הטוב והעדכני ביותר, ממגוון תחומי ידע שונים.

20. על המדינות החברות להתחשב במצבם המשתנה של ילדים וביכולתם לקבל החלטות בעולם המודרני, במיומנותם ובהבנתם, שמתפתחות באופנים שונים בתחומי כישורים ופעילות שונים, ובאופי המגוון של הסיכונים הרלוונטיים. יש לאזן בין שיקולים אלה לבין חשיבות מימוש זכויות הילד בסביבות נתמכות ובמגוון חוויות פרטניות ונסיבותיהן.¹⁰ על המדינות החברות להבטיח שספקי שירות דיגיטלי יציעו שירותים ההולמים את צורכי הילד המתפתח.

⁶ הערה פרשנית מס' 24 (2019), פסקה 22; והערה פרשנית מס' 20 (2016), פסקאות 9-11.

⁷ "Our rights in a digital world", עמ' 17.

⁸ הערה פרשנית מס' 14 (2013), פסקאות 89-91.

⁹ הערה פרשנית מס' 7 (2005), פסקה 17; והערה פרשנית מס' 20 (2016), פסקאות 18 ו-20.

¹⁰ הערה פרשנית מס' 20 (2016), פסקה 20.

21. במסגרת חובתן של המדינות החברות לספק סיוע ראוי להורים וגורמים מטפלים במטלות החינוכיות של ילדים, עליהן לפעול להעלאת המודעות בקרב הורים וגורמים מטפלים אודות הצורך לכבד את האוטונומיה המתפתחת של הילד, יכולותיו ופרטיותו. עליהן לתמוך בהורים ובגורמים מטפלים ברכישת אוריינות דיגיטלית ומודעות לגבי הסיכונים הקיימים, כדי שיוכלו לסייע לילדים במימוש זכויותיהם, לרבות בהגנה הקשורה לסביבה הדיגיטלית.

V. אמצעי מימוש כלליים על ידי המדינות החברות

22. הזדמנויות למימוש זכויות הילד והגנה עליהן בסביבה הדיגיטלית דורשות מגוון רחב של אמצעים תחיקתיים, מנהליים ואחרים, לרבות אמצעי זהירות.

א. חקיקה

23. על המדינות החברות לבחון, לאמץ ולעדכן חקיקה לאומית שמתיישרת עם אמות המידה של זכויות אדם בין-לאומיות, על מנת להבטיח שהסביבה הדיגיטלית מותאמת לזכויות שנקבעו באמנה לזכויות הילד ובפרוטוקולים הנלווים לה. על החקיקה להישאר רלוונטית גם לאור התקדמות טכנולוגית ופיתוח נוהגים חדשים. על המדינות החברות להורות על הערכת ההשפעה של זכויות הילד ולעגנן בחקיקה, בהקצאות תקציביות ובהחלטות מנהליות אחרות הקשורות לסביבה הדיגיטלית, ולקדם את השימוש בהן בקרב גופים ועסקים ציבוריים הקשורים לסביבה הדיגיטלית.¹¹

ב. מדיניות ואסטרטגיה מקיפות

24. על המדינות החברות להבטיח כי המדיניות הלאומית בדבר זכויות הילד תתייחס באופן ספציפי לסביבה הדיגיטלית, תוך יישום והטמעת חקיקה, אמות מידה תעשייתיות, תקני עיצוב ותכניות ביצוע, שאת כולם יש להסדיר, להעריך ולעדכן. מטרתה של המדיניות הלאומית תהיה לספק לילדים הזדמנות להפיק תועלת מפעילות בסביבה הדיגיטלית ולהבטיח להם גישה בטוחה אליה.

25. על המדיניות הלאומית להגנה על ילדים לשלב סוגיות של הגנה מקוונת. המדינות החברות ינקטו באמצעים להגנה על ילדים מפני סיכונים, לרבות תוקפנות מקוונת, ניצול מיני והתעללות באמצעים דיגיטליים, ויבטיחו את חקירתם של פשעים אלה, תוך הענקת סעדים ותמיכה לילדים המצויים במצוקה. המדינות החברות יתמודדו עם צרכים של ילדים במצבים של פגיעות וקיפות, לרבות באמצעות מתן מידע מונגש לילדים, שיתורגם במידת הצורך לשפות של בני מיעוטים רלוונטיים.

26. על המדינות החברות לפעול ולהבטיח את יעילותם של מנגנוני הגנה מקוונים ביחס לילדים, ולאמץ מדיניות של אמצעי הגנה המכבדים את זכויותיהם האחרות של ילדים בכל הנסיבות בהן קיימת גישה לסביבה הדיגיטלית, לרבות הבית, סביבות חינוכיות, בתי קפה אינטרנטיים, מרכזי נוער, ספריות, וסביבות של בריאות ומסגרות טיפול חלופיות.

ג. תיאום

¹¹ הערה פרשנית מס' 5 (2003), פסקה 45; הערה פרשנית מס' 14 (2013), פסקה 99; והערה פרשנית מס' 16 (2013), פסקאות 78-81.

27. על מנת להגדיר את השפעותיה המגוונות של הסביבה הדיגיטלית על זכויות הילד, על המדינות החברות לזהות גוף ממשלתי המוסמך לתאם מדיניות, לקדם תכניות ולנסח קווי מדיניות מנחים עבור מחלקות ברמות השונות של הרשות המבצעת, בכל הנוגע לזכויות הילד.¹² מנגנון תיאום לאומי זה ישתף פעולה עם בתי ספר ועם המגזר הטכנולוגי העוסק בתקשורת ומידע, וכן עם עסקים, החברה האזרחית, האקדמיה וארגונים אחרים, לצורך מימוש זכויות הילד בהקשר הסביבה הדיגיטלית, הן במישור המקומי והן במישור האזורי והארצי חוצה-המגזרים.¹³ הגוף הממשלתי יסתמך על תחומי מומחיות טכנולוגיים ורלוונטיים אחרים, בתוך ומחוץ לממשלה, לפי הצורך, ויעמוד לביקורת בלתי תלויה בדבר יעילותו ועמידתו בהתחייבויותיו.

ד. הקצאת משאבים

28. על המדינות החברות לגייס, להקצות ולעשות שימוש במשאבים ציבוריים על מנת ליישם חקיקה, מדיניות ותכניות עבודה, לצורך מימושן המלא של זכויות הילד ושיפור שילוב ילדים בסביבה הדיגיטלית, הנדרש כדי להתמודד עם השפעתה הגוברת על חיי ילדים, תוך קידום שוויון בגישה ובשירותים במחיר סביר.¹⁴

29. על המדינות החברות להבטיח שתרומת משאבים על ידי המגזר העסקי או קבלתם באמצעות שיתוף פעולה בין-לאומי, לא יביאו לגריעה מסמכותן לעניין גיוס, הקצאת תקציבים וייעודם על ידי צדדים שלישיים.¹⁵

ה. איסוף נתונים ומחקר

30. נתונים ומחקר המתעדכנים בקביעות הם הכרחיים להבנת השלכותיה של הסביבה הדיגיטלית על חיי ילדים, הערכת השפעתה על זכויותיהם והערכת יעילותה של התערבות המדינה בהשפעה כאמור. על המדינות החברות להבטיח ולתקצב איסוף נתונים מקיף ומשמעותי, שיפולח על בסיס גיל, מגדר, מוגבלויות, מיקום גאוגרפי, מוצא אתני ולאומי ורקע חברתי-כלכלי. נתונים אלה לצד מחקר, לרבות מחקר המנוהל עם ועל ידי ילדים, יהוו תשתית לחקיקה, מדיניות ושיטות עבודה, ויהיו זמינים לציבור.¹⁶ איסוף נתונים ומחקר הקשורים לחייהם הדיגיטליים של ילדים יבוצע תוך כיבוד פרטיותם ויעמוד באמות המידה האתיות הגבוהות ביותר.

ו. בקרה בלתי תלויה

31. על המדינות החברות להבטיח שתחום זכויות הילד בסביבה הדיגיטלית יכלל בין סמכויותיהם של מוסדות ארציים לזכויות אדם ומוסדות מתאימים אחרים, ואת יכולתם של אותם מוסדות לקבל, לחקור ולספק מענה לתלונות מצד ילדים ונציגיהם.¹⁷ מקום בו קיימים גופי פיקוח עצמאיים ובלתי תלויים לבקרה על פעולות הקשורות לסביבה הדיגיטלית, על המדינות החברות

¹² הערה פרשנית מס' 5 (2003), פסקה 37.

¹³ הערה פרשנית מס' 5 (2003), פסקאות 27 ו-39.

¹⁴ הערה פרשנית מס' 19 (2016), פסקה 21.

¹⁵ שם, פסקה 27(ב).

¹⁶ הערה פרשנית מס' 5 (2003), פסקאות 48 ו-50.

¹⁷ הערה פרשנית מס' 2 (2002), פסקאות 2 ו-7.

לקדם שיתופי פעולה בינם לבין המוסדות הלאומיים לזכויות אדם, במטרה להבטיח שימוש אפקטיבי בסמכויות הנתונות להם.¹⁸

ז. הפצת מידע, העלאת מודעות והכשרות

32. על המדינות החברות להפיץ מידע לעריכת מסעות פרסום להעלאת המודעות בדבר זכויות הילד בסביבה הדיגיטלית, תוך התמקדות מיוחדת בגורמים שפעולותיהם משפיעות על ילדים בצורה ישירה או עקיפה. עליהן לתמוך בתכניות חינוכיות עבור ילדים, הורים וגורמים מטפלים, הקהל הרחב וקובעי המדיניות, כדי להרחיב את הידע שלהם אודות זכויות הילד הנוגעות להזדמנויות ולסיכונים הנובעים ממוצרים ושירותים דיגיטליים. תכניות אלו יכילו מידע על האופן שבו ילדים יוכלו להפיק תועלת ממוצרים ושירותים דיגיטליים ולפתח אוריינות וכישורים דיגיטליים, על אופן ההגנה על פרטיות ילדים ומניעת הפיכתם לקורבנות, ואופן זיהוי ילדים שנפלו קורבן לנזק ברשת האינטרנט או מחוצה לה והתגובה הנאותה לכך. יש לבסס את התכניות על ידע הנגזר ממחקר ומהתייעצויות עם ילדים, הורים וגורמים מטפלים אחרים.

33. על בעלי מקצוע שעובדים עבור ועם ילדים וכן המגזר העסקי, לרבות התעשייה הטכנולוגית, לקבל הכשרה הכוללת את האופן בו הסביבה הדיגיטלית משפיעה על זכויות הילד בהקשרים שונים, הדרכים בהן ילדים מממשים את זכויותיהם בסביבה הדיגיטלית, ואופן הגישה והשימוש של ילדים בטכנולוגיות. עליהם גם לקבל הכשרה בדבר יישום אמות המידה הבין-לאומיות לזכויות אדם ולסביבה הדיגיטלית. על המדינות החברות להבטיח כי בעלי מקצועות בכל הרמות מתחום החינוך יוכשרו, הן טרום שירותם והן במהלכו, בסוגיות הנוגעות לסביבה הדיגיטלית, כדי לקדם את פיתוח הידע, שיטות העבודה והכישורים שלהם.

ח. שיתוף פעולה עם החברה האזרחית

34. על המדינות החברות לשתף פעולה באופן שיטתי עם החברה האזרחית, לרבות עם קבוצות המובילות בידי ילדים וארגונים בלתי ממשלתיים הפועלים למען זכויות הילד והם בעלי נגיעה לסביבה הדיגיטלית, לצורך פיתוח, יישום, בקרה והערכה של חקיקה, מדיניות, ותכניות הקשורות לזכויות הילד. על המדינות החברות גם להבטיח שארגוני החברה האזרחית יוכלו לבצע את פעילותם הקשורה לקידום והגנת זכויות הילד, בקשר לסביבה הדיגיטלית.

ט. זכויות ילדים והמגזר העסקי

35. המגזר העסקי, לרבות מוסדות ללא כוונת רווח, משפיע על זכויות הילד באופן ישיר ועקיף באמצעות מתן שירותים ומוצרים הקשורים לסביבה הדיגיטלית. על העסקים לכבד את זכויות הילד, למנוע שימוש לרעה בהן, ולהעניק סעדים בגין הפרתן, בהקשר של הסביבה הדיגיטלית. על המדינות החברות חלה חובה להבטיח שעסקים יעמדו באחריות זו.¹⁹

36. על המדינות החברות לנקוט באמצעים, לרבות פיתוח, בקרה, יישום והערכה של חקיקה, תקנות ומדיניות, על מנת להבטיח את עמידתם של עסקים בחובה למנוע שימוש ברשתות או בשירותים המקוונים באופן שיגרום או יתרום להפרה או לפגיעה בזכויות הילד, לרבות הזכות

¹⁸ הערה פרשנית מס' 2 (2002), פסקה 7

¹⁹ הערה פרשנית מס' 16 (2013), פסקאות 28, 42 ו-82.

לפרטיות והגנה, ולספק לילדים, להורים ולגורמים מטפלים אחרים, סעדים מהירים ויעילים. עליהן גם לעודד עסקים לספק מידע ציבורי נגיש וייעוץ תוך פרק זמן סביר, כדי לתמוך בפעולות דיגיטליות בטוחות ומטיבות של ילדים.

37. על המדינות החברות חלה חובה להגן על ילדים מהפרת זכויותיהם על ידי מיזמים עסקיים, לרבות הזכות להיות מוגנים מאלימות, על כל צורותיה, בסביבה הדיגיטלית. גם כאשר עסקים אינם מעורבים ישירות בביצוע פעולות מזיקות, הם עלולים לגרום או לתרום להפרה של זכות הילד לחופש מאלימות, לרבות באמצעות עיצוב והפעלה של שירותים דיגיטליים. המדינות החברות יקדמו, יפקחו ויאכפו חוקים ותקנות במטרה למנוע הפרה של הזכות להגנה מאלימות, לצד חקיקה המיועדת לחקירה, העמדה לדין ופיצוי בגין הפרות זכויות הילד בהקשר של הסביבה הדיגיטלית.²⁰

38. המדינות החברות ידרשו מהמגזר העסקי לנקוט בזהירות ראויה בזכויות הילד, ולבצע הערכות בדבר השפעתם של עסקים על זכויות הילד, אשר יהיו גלויות וזמינות לציבור, תוך התייחסות מיוחדת להשפעות המובחנות, ולעתים החמורות, של הסביבה הדיגיטלית על ילדים.²¹ על המדינות החברות לנקוט בצעדים מתאימים כדי למנוע, לפקח, לחקור ולהעניש בגין שימוש לרעה בזכויות הילד על ידי עסקים.

39. בנוסף לפיתוח חקיקה ומדיניות, על המדינות החברות לדרוש מכל העסקים שמשפיעים על זכויות הילד בהקשר של הסביבה הדיגיטלית, ליישם מסגרות רגולטוריות, נהלים ותנאי שירות העומדים בסטנדרטים הגבוהים ביותר של אתיקה, פרטיות ובטיחות בכל הקשור לעיצוב, הנדסה, פיתוח, תפעול, הפצה ושיווק של מוצריהם ושירותיהם. זאת, לרבות עסקים המכוונים לילדים, או שילדים הם משתמשי הקצה שלהם, או עסקים המשפיעים על ילדים באופן אחר. על המדינות החברות לדרוש מעסקים אלה לציית לאמות מידה גבוהות של שקיפות ומתן דין וחשבון, ולעודד אותם לנקוט באמצעים חדשניים המכוונים לטובת הילד. על המדינות החברות גם לדרוש שעסקים יספקו הסברים לילדים, ההולמים את גילם, או להורים ולגורמים מטפלים של ילדים צעירים מאוד, לגבי תנאי השירות שלהם.

י. פרסום מסחרי ושיווק

40. הסביבה הדיגיטלית כוללת עסקים המסתמכים כלכלית על עיבוד נתונים אישיים על מנת למקד תוכן מניב הכנסות או תוכן בתשלום, באופן שעלול, במתכוון או שלא במתכוון, להשפיע על חוויות דיגיטליות של ילדים. רבים מתהליכי העיבוד כרוכים במספר שותפים מסחריים, היוצרים שרשרת הספקה של פעילות מסחרית ועיבוד מידע אישי, שעלולה לגרום להפרות או לשימוש לרעה בזכויות הילד, לרבות באמצעות פרסום מאפייני עיצוב שצופים ומכוונים את פעולות הילד לעבר תוכן קיצוני, הודעות אוטומטיות שעלולות להפריע לשינה, או שימוש במידע אישי או במקומו של הילד במטרה לכוון אותו לתוכן מסחרי מופק העלול להזיק לו.

41. על המדינות החברות לראות בטובת הילד את השיקול הראשון במעלה בבואם להסדיר פרסום ושיווק המופנים אל ילדים ונגישים להם. יש להפריד בבירור מתן חסות, הצבת מוצר וצורות

²⁰ שם, פסקה 60.

²¹ שם, פסקאות 50, 62-65.

אחרות של תוכן מופק באופן מסחרי מכל תוכן אחר, ולאסור קידום סטריאוטיפים מגדריים או גזעניים.

42. על המדינות החברות לאסור בחוק על יצירת פרופיילינג של ילדים או שיווק ממוקד-יעד לילדים מכל גיל למטרות מסחריות על סמך רישום דיגיטלי של מאפייניהם הממשיים או הנגזרים, לרבות נתונים קבוצתיים או שיתופיים, או פרופיילינג ושיווק ממוקד-יעד על פי קשר או זיקה. שיטות עבודה מסחריות הנסמכות על נזיר-שיווק, חקירת רגשות, פרסום חווייתי, פרסום בסביבה של מציאות וירטואלית ומציאות רבודה, במטרה לקדם מוצרים, יישומים ושירותים, המערבים באופן ישיר או עקיף ילדים, יאסרו.

יא. נגישות לצדק וסעדים

43. ילדים מתמודדים עם אתגרים ייחודיים בנגישות למערכת המשפט בהקשר של הסביבה הדיגיטלית, מסיבות מגוונות. אתגרים אלה נובעים, בין היתר, מהיעדר חקיקה המטילה סנקציות בגין הפרת זכויות הילד בייחוד בהקשר של הסביבה הדיגיטלית, קשיים בהשגת ראיות או בזיהוי עבריינים, או מהיעדר מודעות של ילדים, הורים וגורמים מטפלים בדבר זכויותיהם, ומהי הפרתם או שימוש לרעה בהם בסביבה הדיגיטלית. אתגרים נוספים עלולים להתעורר כשילדים נדרשים למסור מידע אודות פעילות מקוונת רגישה או פרטית, או כאשר הם פוחדים מפעולות תגמול מצד חבריהם, או מחרם חברתי.

44. על המדינות החברות להבטיח כי קיומם של מנגנונים שיפוטניים ולא-שיפוטניים ראויים ואפקטיביים למתן סעדים בגין הפרות של זכויות הילד הקשורות לסביבה הדיגיטלית, יהיה ידוע לציבור הרחב והמנגנונים זמינים באופן מידי לכלל הילדים ונציגיהם. על מנגנונים לתלונות ולדיווח להיות ללא תשלום, בטוחים, חסויים, בעלי זמני תגובה נאותים, ידידותיים לשימוש ילדים וזמינים בפורמטים נגישים. על המדינות החברות לאפשר הגשת תלונות קבוצתיות, לרבות תביעות ייצוגיות וליטיגציה ציבורית, ולספק סיוע משפטי או סיוע הולם אחר, בין היתר באמצעות שירותים ייעודיים לילדים שזכויותיהם הופרו בסביבה הדיגיטלית או באמצעותה.

45. על המדינות החברות לקבוע, לתאם, לפקח ולערוך בקביעות מסגרות להפניית מקרים של הפרת זכויות הילד ולמתן תמיכה אפקטיבית לילדים קורבנות.²² המסגרות הללו יכללו אמצעים לזיהוי, לטיפול, מעקב ולשילוב חברתי מחדש של ילדים קורבנות. על ההכשרה בנושא זיהוי ילדים קורבנות להיכלל במנגנוני ההפניה, שתסופק בין היתר לספקי שירותים דיגיטליים. על האמצעים שסופקו מסגרות אלה להיות בין-מוסדיים וידידותיים לילדים, במטרה למנוע פגיעה חוזרת ומשנית לילד במהלך תהליכי החקירה וההעמדה לדין. האמור עשוי לדרוש הגנות ייעודיות לשמירה על סודיות ולפיצוי על נזקים הקשורים לסביבה הדיגיטלית.

46. פיצוי הולם יכלול הן השבה והן פיצויים בגין הנזק, ובמקרים מסוימים דרישה להתנצלות, תיקון, הסרת תוכן בלתי חוקי, גישה לשירותי שיקום פסיכולוגיים או שירותים אחרים.²³ המנגנונים למתן סעד ביחס להפרות בסביבה הדיגיטלית, יביאו בחשבון את פגיעותם של ילדים ואת הצורך

²² הערה פרשנית מס' 21, (2017), פסקה 22. ראו גם את החלטת העצרת הכללית 60/147, נספח.

²³ הערה פרשנית מס' 5 (2003), פסקה 24.

בפעולה מהירה בעניינם כדי לעצור נזק מתמשך ועתידי. על המדינות החברות להבטיח שהפרות זכויות הילד לא ישנו, לרבות באמצעות רפורמות במדיניות ובדינים הנוגעים ליישומן האפקטיבי.

47. הטכנולוגיות הדיגיטליות יוצרות מורכבות נוספת בחקירה ובהעמדה לדין בגין פשעים נגד ילדים, שעלולים לחצות גבולות לאומיים. על המדינות החברות להתייחס לדרכים שבהן שימוש בטכנולוגיות דיגיטליות מאפשר או מסכל חקירות והעמדה לדין בגין פשעים נגד ילדים, ולנקוט בכל האמצעים הזמינים למניעה, אכיפה מתן סעדים לנפגעים, בין היתר תוך שיתוף פעולה עם שותפים בין-לאומיים. על המדינות החברות לספק הכשרה ייעודית לאנשי אכיפת החוק, לתובעים ולשופטים בדבר הפרות של זכויות הילד הקשורות באופן ספציפי לסביבה הדיגיטלית, לרבות באמצעות שיתוף פעולה בין-לאומי.

48. ילדים עלולים להתמודד עם קשיים מיוחדים בקבלת סעד בגין שימוש לרעה בזכויותיהם בסביבה הדיגיטלית על ידי מיזמים עסקיים, בייחוד בהקשר של פעולותיהם הגלובליות.²⁴ על המדינות החברות לשקול אמצעים לכיבוד, הגנה ומימוש זכויות הילד בהקשר של פעילות ותפעול עסקיים חוץ-טריטוריאליים, ובלבד שקיימת זיקה סבירה בין המדינה החברה לפעילות העסקית הנוגעת בדבר. על המדינות החברות להבטיח שעסקים יספקו מנגנוני תלונה יעילים, מבלי שמנגנונים כאלה יחסמו בפני ילדים גישה לסעדים מטעם המדינה. עליהן גם להבטיח שסוכנויות בעלות סמכויות פיקוח הנוגעות לזכויות הילד, כגון אלה הקשורות לבריאות ובטיחות, הגנה על מידע וזכויות צרכנים, חינוך, פרסום ושיווק, יחקרו תלונות ויספקו סעדים מתאימים בגין הפרות או שימוש לרעה בזכויות הילד בסביבה הדיגיטלית.²⁵

49. על המדינות החברות לספק לילדים מידע באופן ההולם את גילם, ברגישות המתאימה ובשפה המובנת להם, אודות זכויותיהם, מנגנונים לדיווח ותלונות, ושירותים וסעדים הזמינים להם במקרים של הפרות או שימוש לרעה בזכויותיהם בהקשר הסביבה הדיגיטלית. מידע זה יש לספק גם להורים, לגורמים מטפלים ולבעלי מקצוע העובדים עם ילדים או עבורם.

VI. זכויות וחירויות אזרחיות

א. גישה למידע

50. הסביבה הדיגיטלית מספקת הזדמנות ייחודית לילדים לממש את זכותם לגישה למידע. במובן זה, אמצעי תקשורת ומידע, לרבות תוכן דיגיטלי ומקוון, מהווים פונקציה חשובה.²⁶ על המדינות החברות להבטיח שלילדים תהיה גישה למידע המצוי בסביבה הדיגיטלית, וכי מימושה של זכות הגישה למידע תוגבל רק בכפוף לדין וכאשר והדבר נחוץ למטרות המנויות בסעיף 13 לאמנה.

51. על המדינות החברות לספק ולתמוך ביצירת תוכן דיגיטלי נאות ומעצים, ההולם את גיל הילדים ואת יכולותיהם המתפתחות, ולהבטיח את גישתם של ילדים למגוון רחב של מידע, לרבות מידע המוחזק בידי גופים ציבוריים, בתחומי תרבות, ספורט, אמנויות, בריאות, עניינים אזרחיים ופוליטיים וזכויות הילד.

²⁴ הערה פרשנית מס' 16 (2013), סעיפים 66-67.

²⁵ הערה פרשנית מס' 16 (2013), סעיפים 30 ו-43.

²⁶ הערה פרשנית מס' 7, (2005), פסקה 35; והערה פרשנית מס' 20 (2016), פסקה 47.

52. על המדינות החברות לעודד את הפקתו ותפוצתו של תוכן נאות באמצעות שימוש במגוון תצורות ומקורות במישור הלאומי והבין-לאומי, לרבות כלי תקשורת, רשויות שידור, מוזאוני, ספריות וארגונים חינוכיים, מדעיים ותרבותיים. על המדינות החברות לקדם באופן מיוחד הספקת תוכן מגוון, נגיש ומועיל עבור ילדים בעלי מוגבלויות וילדים המשתייכים לקבוצות מיעוטים אתניות, לשוניות, ילידות וקבוצות מיעוטים אחרות. הנגשת המידע הרלוונטי בשפות שונות שילדים מבינים עשויה להיות בעלת השפעה חיובית ומשמעותית על קידום ערך השוויון.²⁷

53. על המדינות החברות להבטיח כי כל ילד יהיה מודע לקיומו של מידע מקוון איכותי ומגוון, לרבות תוכן חופשי מאינטרסים מסחריים או פוליטיים, ויכול לאתרו בקלות. עליהן להבטיח שחיפוש אוטומטי וסינון מידע, לרבות מנגנוני המלצה, לא יתנו קדימות לתוכן בתשלום בעל מניע מסחרי או פוליטי על פני הבחירות של ילדים או על חשבון זכות הילד למידע.

54. הסביבה הדיגיטלית עלולה להכיל מידע מפלה, המבוסס על סטריאוטיפים מגדריים או גזעניים, אלימות, מידע פורנוגרפי והמעודד ניצול, וכן נרטיבים שקריים, מידע מוטעה, מידע מסולף ומידע המעודד ילדים לעסוק בפעילות בלתי חוקית או מזיקה. מידע זה עלול להגיע ממקורות רבים, ביניהם ממשותמשים אחרים, יוצרי תוכן מסחרי, עברייני מין או קבוצות חמושות המוכרות כקבוצות טרור או קבוצות קיצוניות ואלימות. על המדינות החברות להגן על ילדים מפני תוכן מזיק ובלתי מהימן, ולהבטיח שעסקים וספקי תוכן דיגיטלי רלוונטיים אחרים יפתחו ויישמו קווים מנחים שיאפשרו לילדים גישה בטוחה לתוכן מגוון, תוך הכרה בזכויות הילד למידע וחופש הביטוי, ותוך הגנה על ילדים מפני חומר מזיק, בהתאם לזכויותיהם ויכולותיהם של ילדים מתפתחים.²⁸ על ההגבלות להפעלת מערכות להפצת מידע אינטרנטיות, אלקטרוניות או אחרות, לעלות בקנה אחד עם סעיף 13 לאמנה.²⁹ המדינות החברות לא יחסמו במכוון או יאפשרו לגורמים אחרים לחסום את הספקת החשמל, רשתות הסלולר או החיבור לאינטרנט בשום אזור גאוגרפי, בין אם באופן חלקי או מלא, דבר שתוצאתו עלולה לעכב את הגישה של ילדים למידע ולתקשורת.

55. על המדינות החברות לעודד ספקים של שירותים דיגיטליים בהם משתמשים ילדים, לתייג חומר בצורה תמציתית הניתנת להבנה, לדוגמה לפי התאמה לגיל או מהימנות התוכן. עליהן גם לעודד מתן הכוונה נגישה, הכשרה, חומרים חינוכיים ומנגנוני דיווח לילדים, להורים לגורמים מטפלים, למחנכים ולקבוצות של בעלי מקצוע הנוגעים בדבר.³⁰ על מערכות המבוססות על גיל או תוכן, שמיועדות להגן על ילדים מתוכן שאינו הולם את גילם, לעלות בקנה אחד עם העיקרון של מזעור נתונים.

56. על המדינות החברות להבטיח כי ספקי שירות דיגיטלי יעמדו בהנחיות, באמות המידה ובנהלים הרלוונטיים³¹ ולאכוף כללים לתיווך תכנים שהם הכרחיים, מידתיים ועל פי דין. על המדינות החברות להימנע משימוש בבקרת תוכן, במערכות סינון בית ספריות ובטכנולוגיות אחרות מכוונות בטיחות, על מנת להגביל את גישתם של ילדים למידע בסביבה הדיגיטלית; השימוש

²⁷ הערה פרשנית מס' 17 (2013), פסקה 46; והערה פרשנית מס' 20 (2016) פסקאות 47-48.

²⁸ הערה פרשנית מס' 16 (2013), פסקה 58; והערה פרשנית מס' 7 (2005), פסקה 35.

²⁹ הוועדה לזכויות אדם, הערה פרשנית מס' 34 (2011), פסקה 43.

³⁰ הערה פרשנית מס' 16 (2013), פסקאות 19 ו-59.

³¹ שם, בפסקאות 58 ו-61.

באמצעים אלה יוגבל רק למניעת זרימת תוכן מזיק לילדים. יש לאזן בין תיווך התוכן ובקרה עליו לבין הזכות להגנה מפני הפרת אחרות של זכויות הילד, בעיקר זכויותיהם לחופש הביטוי ולפרטיות.

57. כללי התנהגות ואתיקה מקצועיים הנקבעים על ידי כלי תקשורת וארגונים אחרים הנוגעים בדבר, יכללו הנחיה על האופן שבו יש לדווח על סיכונים והזדמנויות דיגיטליים הקשורים לילדים. הנחייה זו תאפשר דיווח מבוססת ראיות, שאינו חושף את זהותם של ילדים נפגעי עבירה, ועליה להתיישב עם אמות מידה בין-לאומיות לזכויות אדם.

ב. חופש הביטוי

58. זכותם של ילדים לחופש ביטוי כוללת את החופש לחפש, לקבל ולהעביר מידע ורעיונות מכל הסוגים, באמצעות אמצעי תקשורת לפי בחירתם. ילדים דיווחו³² כי הסביבה הדיגיטלית מהווה מרחב משמעותי להבעת רעיונותיהם, דעותיהם והשקפותיהם הפוליטיות. אינטראקציה עם אחרים, באמצעים טכנולוגיים, שחולקים את חוויותיהם עשויה לסייע לילדים במצבים של קיפוח או פגיעות לבטא את עצמם.

59. כל הגבלה על זכותם של ילדים לחופש ביטוי בסביבה הדיגיטלית, באמצעים כגון מסננים, לרבות אמצעי אבטחה, תהא על פי דין, נחוצה ומידתית. על הרציונלים מאחורי הגבלות אלה להיות שקופים ולהימסר לילדים בשפה ההולמת את גילם. על המדינות החברות לספק לילדים מידע והזדמנויות הכשרה על אופן המימוש היעיל של זכותם לחופש הביטוי, ובמיוחד על אופן יצירת ושיתוף תוכן דיגיטלי בצורה בטוחה, תוך כיבוד זכויותיהם וכבודם של אחרים, ומבלי לסטות מהוראות החוק, דוגמת אלה הקשורות להסתה לשנאה ול אלימות.

60. ילדים המביעים את דעתם וזהותם הפוליטית או האחרת בסביבה הדיגיטלית עלולים להפוך למושא ביקורת, עוינות, איומים או ענישה. על המדינות החברות להגן על ילדים מפני תוקפנות מקוונת ואיומים, צנזורה, דליפת מידע ומעקב דיגיטליים. ילדים אינם אמורים להיות לעמוד לדין בגין ביטוי דעותיהם בסביבה הדיגיטלית, זולת אם הפרו איסורים המעוגנים בחקיקה פלילית, והעולים בקנה אחד עם סעיף 13 לאמנה.

61. בהתחשב בקיומם של מניעים מסחריים ופוליטיים לקידום השקפות עולם מסוימות, על המדינות החברות להבטיח כי שימוש בתהליכי סינון מידע אוטומטיים, יצירת פרופילים, שיווק וקבלת החלטות, לא יחליפו, יתמזגו או יתערבו ביכולתם של ילדים לגבש ולבטא את דעותיהם בסביבה הדיגיטלית.

ג. חופש המחשבה, המצפון והדת

62. על המדינות החברות לכבד את זכותו של הילד לחופש המחשבה, המצפון והדת בסביבה הדיגיטלית. הוועדה מעודדת את המדינות החברות להנהיג או לעדכן אסדרה להגנה על מידע ולקבוע עקרונות שמזהים, מגדירים ואוסרים על פעולות שמתמרנות או מתערבות בזכותו של הילד לחופש המחשבה והאמונה בסביבה הדיגיטלית, לדוגמה, על ידי חקירה או התערבות רגשית. מערכות אוטומטיות עלולות לשמש ככלי להסקת מסקנות על מצבו הפנימי של הילד. על המדינות החברות

³² "זכויותינו בעולם הדיגיטלי", עמ' 16.

להבטיח שלא ייעשה שימוש במערכות אוטומטיות או במערכות לסינון מידע על מנת להשפיע על התנהגותם או רגשותיהם של ילדים, או כדי להגביל את ההזדמנויות או ההתפתחות שלהם.

63. על המדינות החברות להבטיח כי ילדים לא יענשו בשל דתם או אמונותיהם, או שהזדמנויות שלהם בעתיד לא יוגבלו בכל דרך אחרת. מימוש זכותם של ילדים לביטוי דתם או לאמונותיהם בסביבה הדיגיטלית יהיה כפוף רק להגבלות מכוח חוק, שהן נחוצות ומידתיות.

ד. חופש ההתאגדות וההתקהלות השלווה

64. הסביבה הדיגיטלית מאפשרת לילדים לגבש את הזהויות החברתיות, הדתיות, התרבותיות, האתניות, המיניות והפוליטיות שלהם, לקחת חלק בקהילות שלהם ובמקומות ציבוריים לצורך דיונים, חילופים תרבותיים, לכידות חברתי וגיוון.³³ ילדים דיווחו שהסביבה הדיגיטלית העניקה להם הזדמנויות טובות למפגש, החלפת דעות ודיון עם ילדים אחרים, מקבלי החלטות וגורמים אחרים בעלי אינטרסים משותפים.³⁴

65. על המדינות החברות להבטיח כי החוקים, התקנות והמדיניות שלהן יגנו על זכותם של ילדים להשתתף בארגונים הפועלים באופן חלקי או בלעדי בסביבה הדיגיטלית. אין להטיל הגבלות על מימוש זכותם של ילדים לחופש התאגדות והתקהלות שלווה בסביבה הדיגיטלית, למעט על פי דין, שהן נחוצות ומידתיות.³⁵ על מדינות החברות לוודא שילדים אינם סובלים מהשלכות פוגעניות כתוצאה מהשתתפות בהתאגדויות בסביבה הדיגיטלית, כגון הרחקה מבית הספר, הגבלה או מניעת הזדמנויות בעתיד, או רישומים פליליים. השתתפות כאמור אמורה להיות בטוחה, פרטית וחופשית ממעקב על ידי גופים ציבוריים או פרטיים.

66. נראות ציבורית והזדמנויות לפיתוח קשרים בסביבה הדיגיטלית עשויות גם הן לתמוך באקטיביזם המובל על ידי ילדים, ולהעצים ילדים כמקדמי זכויות אדם. הוועדה מכירה בכך שהסביבה הדיגיטלית מאפשרת לילדים, לילדים המגנים על זכויות אדם, ולילדים במצבים פגיעים, לתקשר זה עם זה, לקדם את זכויותיהם וליצור התאגדויות. על המדינות החברות לתמוך בהם, ובכלל זה להקל על יצירת מרחבים דיגיטליים ייעודיים, ולהבטיח את ביטחונם.

ה. הזכות לפרטיות

67. פרטיות היא חיונית ליכולתם של ילדים לפעול עצמאית, לזכותם לכבוד, לביטחון ולמימוש זכויותיהם. על עיבוד מידע אישי של ילדים להיעשות במטרה להציע להם הטבות חינוכיות, בריאותיות ואחרות. איומים על פרטיותם של ילדים עלולים להיגרם מאיסוף מידע ועיבודו על ידי מוסדות ציבוריים, עסקים וארגונים אחרים, וכן מפעילות פלילית כגון גניבת זהות. איומים עלולים להיגרם גם מהפעילות של הילדים עצמם ושל בני משפחותיהם, חברים או גורמים אחרים, לדוגמה, על ידי הורים שמשתפים תמונות באינטרנט, או אדם זר שחולק מידע אודות ילד.

68. נתונים עלולים להכיל מידע אודות זהות של ילדים, פעילות, מיקום, תקשורת, רגשות, בריאות ומערכות יחסים, וכן פרטים אחרים. שילובים מסוימים של נתונים אישיים, לרבות נתונים

³³ הערה פרשנית מס' 17 (2013), סעיף 21; והערה פרשנית מס' 20 (2016), פסקאות 44-45.

³⁴ "זכויותנו בעולם הדיגיטלי", עמ' 20.

³⁵ הוועדה לזכויות האדם, הערה פרשנית מס' 37 (2020), פסקאות 6 ו-34.

ביומטריים, עלולים להביא לזיהוי של ילד מסוים. התנהלות דיגיטלית הכוללת בין היתר עיבוד נתונים אוטומטי, פרופילינג, מיקוד התנהגות, חובת אימות זהות, סינון מידע ומעקב המוני, הפכה לדבר שבשגרה. יישומים אלה עלולים להוביל להתערבות שרירותית או אסורה בזכותם של ילדים לפרטיות ולהיות בעלי השלכות שליליות על ילדים, שימשיכו להשפיע עליהם גם בשלבים מאוחרים של חייהם.

69. התערבות בפרטיותו של ילד תותר בתנאי שאינה שרירותית או מנוגדת לחוק. לפיכך, כל התערבות בזכותו של ילד לפרטיות תעשה על פי חוק, במידתיות, לתכלית ראויה ולטובת הילד, תוך עמידה בעיקרון מזעור נתונים, ולא תעמוד בסתירה להוראות האמנה, למטרותיה או ליעדיה.

70. על המדינות החברות לנקוט באמצעי חקיקה, באמצעים מנהליים ואחרים כדי להבטיח כיבוד והגנה על פרטיות ילדים מצד כל הארגונים הנוגעים בדבר ובכל הסביבות שמעבדות את נתוניהם. על החקיקה לכלול אמצעי בטיחות חזקים, שקיפות, פיקוח עצמאי ולספק גישה לסעדים בגין הפרות. על המדינות החברות לדרוש שמוצרים ושירותים דיגיטליים המשפיעים על ילדים יעוצבו במקור מתוך תודעה לפרטיותם. עליהן לבחון בקביעות את החקיקה בנושא פרטיות והגנת מידע, ולהבטיח את קיומם של ההליכים ונהלים שימנעו הפרות מכוונות או מקריות של פרטיות ילדים. מקום בו הצפנה נחשבת לאמצעי ראוי, על המדינות החברות לשקול אמצעים נאותים המאפשרים זיהוי ודיווח על ניצול מיני והתעללות בילדים או על חומר הנוגע לניצול מיני של ילדים. יש להגביל בקפידה אמצעים כאלה, בהתאם לעקרונות של חוקיות, נחיצות ומידתיות.

71. מקום בו מתבקשת הסכמת הילד לעיבוד נתוניו, המדינות החברות יבטיחו שהסכמת הילד תינתן על ידו מתוך מודעות וללא סייג, או, בהתאם לגילו ויכולתו של הילד המתפתח, על ידי הורה או גורם מטפל אחר, ותתקבל לפני עיבוד הנתונים. מקום בו הסכמתו של הילד עצמו לעבד את נתוניו האישיים נחשבת לבלתי מספקת ונדרשת הסכמה הורית, המדינות החברות ידרשו מארגונים המעבדים מידע זה לאמת שההסכמה ניתנה באופן מידע ומלא ועל ידי ההורה או גורם אחר המטפל בילד.

72. על המדינות החברות להבטיח לילדים ולהוריהם או לגורמים מטפלים אחרים גישה קלה לנתונים מאוחסנים, יכולת לתקן נתונים שאינם מדויקים או מעודכנים, ולמחוק נתונים המאוחסנים שלא כדין או שלא לצורך על ידי רשויות ציבוריות, אנשים פרטיים או גופים אחרים, בכפוף להגבלות סבירות על פי הדין.³⁶ על המדינות החברות להבטיח גם את זכות הילדים לחזור בהם מהסכמתם ולהתנגד לעיבוד נתונים אישיים מקום בו הגורם שבשליטתו מצוי המידע לא מראה עילות לגיטימיות לנחיצות העיבוד. על המדינות החברות גם לספק מידע לילדים, להורים ולגורמים מטפלים על סוגיות אלה, בשפה המתאימה לילדים ובמתכונת נגישה.

73. על הנתונים האישיים של ילדים להיות נגישים רק לרשויות המדינה, לארגונים וליחידים המורשים לעבד אותם על פי דין, תוך עמידה בביטחונות להליך הוגן, כגון אמצעים של ביקורות ומתן דין וחשבון בקביעות.³⁷ על נתונים של ילדים שנאספים בכל הקשר למטרות מוגדרות, לרבות רישומים פלייליים בתבנית דיגיטלית, להיות מוגנים ולשמם למטרות הקבועות בחוק בלבד. נתונים

³⁶ הוועדה לזכויות אדם, הערה פרשנית מס' 16 (1988), פסקה 10.
³⁷ שם; והוועדה לזכויות הילד, הערה פרשנית מס' 20 (2016), פסקה 46.

אלה לא יוחזקו שלא כדין או לא לצורך, ולא ייעשה בהם שימוש למטרות אחרות. מקום בו שימוש במידע שנאסף בהקשר מסוים עשוי להועיל לילד בהקשר אחר, לדוגמה בהקשר של חינוך והשכלה על-תיכונית, השימוש במידע כזה יעשה בשקיפות, באחריות ובכפוף להסכמת הילד, ההורה או גורם מטפל אחר, לפי העניין.

74. פרטיות, אמצעים וחקיקה להגנת מידע לא יגבילו באופן שרירותי זכויות אחרות של ילדים, כגון זכותם לחופש הביטוי או להגנה. המדינות החברות יבטיחו שחקיקה להגנת מידע תכבד את זכות הילד לפרטיות ואת המידע האישי של ילדים ביחס סביבה הדיגיטלית. ההיקף של הסביבה הדיגיטלית מתרחב באמצעות חדשנות טכנולוגית מתמשכת, וכולל מבחר רחב יותר של שירותים ומוצרים, כגון בגדים וצעצועים. ככל שסביבות בהן ילדים מבלים את זמנם הופכות להיות "קשורות" זו לזו באמצעות השימוש בחיישנים מוטבעים הקשורים למערכות אוטומטיות, כך על המדינות החברות להבטיח שהמוצרים והשירותים שתורמים לסביבות אלה יהיו כפופים לרגולציה והגנת מידע איכותית, ולסטנדרטים אחרים של פרטיות. זאת, בעיקר בהקשרים ציבוריים, כגון רחובות, בתי ספר, ספריות, אתרי ספורט ובידור ומקומות עסקיים, לרבות חנויות ובתי קולנוע, והבית.

75. מעקב דיגיטלי אחר ילדים ועיבוד אוטומטי של מידע אישי הקשור בהם, יבוצעו תוך כיבוד זכות הילד לפרטיות. על המדינות החברות להימנע מביצוע המעקב ועיבוד באופן שגורתי, ללא אבחנה או ללא ידיעת הילד, או במקרה של ילדים קטנים, ללא ידיעת ההורה או הגורם המטפל; אין לקיים מעקב בסביבות מסחריות, חינוכיות וטיפוליות ללא מתן הזכות להתנגד לו, ויש לשקול תמיד את האמצעים הזמינים להשגת המטרה המבוקשת שפגיעתם בפרטיות פחותה.

76. הסביבה הדיגיטלית מעוררת בעיות מיוחדות בפני הורים וגורמים מטפלים בתחום כיבוד זכות הילד לפרטיות. אמצעים טכנולוגיים לבקרת פעילות מקוונת למטרות בטיחות, כגון מעקב אחר מכשירים ושירותים, שאינם מיושמים בזהירות עלולים למנוע מילד גישה לקו חירום או לחיפוש אחר מידע רגיש. על המדינות החברות להדריך ילדים, הורים, גורמים מטפלים ואת הציבור אודות חשיבות זכות הילד לפרטיות, ועל האופן שבו התנהלותם עלולה לסכן זכות זו. בנוסף, על המדינות החברות לספק הדרכה בדבר האופנים בהם ניתן לכבד ולהגן על זכות הילד לפרטיות בהקשר של הסביבה הדיגיטלית, תוך שמירה על בטיחותם. בקרה של הורים וגורמים מטפלים על הפעילות הדיגיטלית של ילדים צריכה להיות מידתית ומתאמת לצורכי הילד המתפתח.

77. במרחב האינטרנטי, ילדים רבים משתמשים בתמונות של דמות וירטואלית (אוואטר) או בשמות בדויים שמגנים על זהותם. דרך פעולה זו חשובה בהגנה על פרטיות הילדים. על המדינות החברות לדרוש גישה המשלבת בין עיצוב-לבטיחות ועיצוב-לפרטיות לבין אנונימיות, ולהבטיח שדרכי פעולה אנונימיות שנועדו להסתיר התנהגות מזיקה או שאינה כדין, כגון תוקפנות מקוונת, דברי שטנה או ניצול מיני והתעללות אינן מיושמות בשגרה. הגנה על פרטיותו של הילד בסביבה הדיגיטלית עשויה להיות חיונית בנסיבות בהן ההורים או הגורמים מטפלים עצמם מהווים איום על בטיחות הילד, או מקום בו הם מצויים במחלוקת בדבר הטיפול בילד. מקרים כאלה עשויים לדרוש התערבות נוספת לשם הגנה זכות הילד לפרטיות, לרבות ייעוץ משפחתי או שירותים אחרים.

78. ספקי שירותים מניעתיים או ייעוציים לילדים, הפועלים בסביבה הדיגיטלית, יהיו פטורים מכל דרישה להסכמה הורית כתנאי למתן גישה לשירותים אלה.³⁸ שירותים אלה יינתנו בהתאם לסטנדרטים גבוהים של פרטיות והגנה על הילד.

ו. רישום לידה וזכות לזהות

79. על המדינות החברות לקדם שימוש במערכות זיהוי דיגיטליות, שיאפשרו רישום לידה של כל הילדים, אשר יוכר רשמית על ידי הרשויות הלאומיות, על מנת להקל על הגישה לשירותים, לרבות בריאות, חינוך ורווחה. היעדר רישום לידה תורם להפרה של זכויות ילדים על פי האמנה והפרוטוקולים האופציונליים לה. על המדינות החברות להשתמש בטכנולוגיה עדכנית, לרבות יחידות רישום ניידות, כדי להבטיח גישה לרישום לידות, במיוחד של ילדים באזורים מרוחקים, של ילדים פליטים ומהגרים, של ילדים בסיכון ובמצבי קיפוח, וכן של ילדים שנולדו לפני שהונהגו מערכות רישום דיגיטליות. על מנת להבטיח את התועלת של מערכות אלה עבור ילדים, על המדינות החברות לערוך מסעות פרסום להעלאת המודעות, להקים מנגנוני פיקוח, לקדם מעורבות קהילתית ולהבטיח תאום אפקטיבי בין גורמים שונים, לרבות אנשי ציבור, שופטים, נוטריונים, פקידי בריאות וכוח אדם של סוכנויות להגנת הילד. עליהן גם להבטיח את קיומה של מסגרת הגנות חזקה על פרטיות ונתוני הילדים.

VII. אלימות נגד ילדים

80. הסביבה הדיגיטלית עלולה לאפשר דרכים חדשות להפעלת אלימות נגד ילדים על ידי יצירת מצבים בהם ילדים יסבלו מאלימות ו/או יושפעו עד לכדי להזיק לעצמם או לאחרים. משברים, כגון מגפות, עלולים להגביר את הסיכון לגרם נזק מקוון, הואיל ובנסיבות אלה הילדים מבליים יותר זמן בפלטפורמות וירטואליות.

81. עברייני מין עלולים להשתמש בטכנולוגיות דיגיטליות כדי לשדל ילדים למטרות מיניות ולהשתתף באמצעות בניצול מיני מקוון של ילדים, לדוגמה, בשידור מקוון חי (סטרימינג), בהפקה והפצת חומר בעל אופי של ניצול מיני, ובאמצעות סחיטה מינית. אלימות וניצול, לרבות ניצול מיני, והתעללות מקוונים עלולים להתבצע גם בתוך מעגל האמון של הילד, על ידי בני משפחה או חברים, או במקרה של מתבגרים, על ידי בני זוג, ועלולים לכלול תוקפנות מקוונת, לרבות בריונות ואיומים על השם הטוב, יצירה או שיתוף ללא הסכמה של כיתוב או דימוי בעלי אופי מיני, כגון חומר המופק עצמאית על ידי שידול ו/או כפייה, וקידום התנהגות של פגיעה-עצמית, כגון חיתוך, התנהגות אובדנית או הפרעות אכילה. מקום בו פעולות אלה בוצעו על ידי ילדים, על המדינות החברות לקדם עבור הילדים המעורבים גישות של צדק מאחה המקדמות מניעה, הגנה ושיקום, ככל הניתן.³⁹

82. המדינות החברות ינקטו באמצעים חקיקה ואמצעים מנהליים כדי להגן על ילדים מפני אלימות בסביבה הדיגיטלית, תוך בחינה, עדכון ואכיפה קבועים של המסגרות המשפטיות, המאסדרות והמוסדיות שמגינות על ילדים מפני סיכונים מוכרים ומתהווים של אלימות מקוונת על צורותיה. הסיכונים האמורים כוללים אלימות פיזית או נפשית, פגיעה או התעללות, הזנחה או התעמרות, ניצול, לרבות ניצול והתעללות מיניים, סחר בילדים, אלימות מבוססת-מגדר, תקיפה

³⁸ הערה פרשנית מס' 20 (2016), פסקה 60.

³⁹ הערה פרשנית מס' 24 (2019), פסקה 101; ו-CR/C/156, פסקה 71.

מקוונת, תקיפות סייבר ולוחמת מידע. המדינות החברות ינקטו באמצעי בטיחות והגנה באופן המתאים לילד המתפתח.

83. הסביבה הדיגיטלית עלולה לפתוח דרכים חדשות לקבוצות לא-מדינתיות, לרבות קבוצות חמושות המוכרזות כקבוצות טרור או קבוצות אלימות קיצוניות, לגיוס וניצול ילדים להשתתפות באלימות. על המדינות החברות להבטיח בחקיקה איסור על גיוס ילדים על ידי קבוצות טרור או קבוצות אלימות קיצוניות. יש להתייחס לילדים המואשמים בעבירות פליליות בהקשר זה בעיקר כקורבנות, אולם אם יוגש נגדם כתב אישום, יחולו כלל זכויות הקטינים בהליך הפלילי.

VIII. סביבת המשפחה וטיפול חלופי

84. הורים וגורמים מטפלים רבים זקוקים לתמיכה בפיתוח ההבנה הטכנולוגית, היכולת והכישורים הנדרשים כדי לסייע לילדים בכל הקשור לסביבה הדיגיטלית. על המדינות החברות להבטיח שהורים וגורמים מטפלים יקבלו הזדמנויות לרכוש אוריינות דיגיטלית, ללמוד כיצד טכנולוגיה יכולה לתמוך בזכויות של ילדים, לזהות ילד השרוי במצוקה עקב נזק מקוון וכיצד להגיב לה כראוי. יש להעניק תשומת לב מיוחדת להורים ולגורמים המטפלים בילדים המצויים במצבי פגיעות או קיפוח.

85. במטרה לתמוך ולהכווין הורים וגורמים מטפלים בכל הנוגע לסביבה הדיגיטלית, על המדינות החברות לקדם מודעות וכבוד לאוטונומיה ההולכת וגדלה של הילד ואת הצורך בפרטיות בהתאם לצורכי הילד המתפתח. על המדינות החברות להתחשב בכך שילדים לרוב מאמצים הזדמנויות דיגיטליות ומתנסים בהן, אך עלולים להיתקל בהן בסיכונים, לעיתים בגיל צעיר יותר מכפי שהורים וגורמים מטפלים היו מצפים. חלק מהילדים דיווחו שהיו רוצים יותר תמיכה ועידוד בפעילותם הדיגיטלית, בייחוד מקום בו הם תופסים את גישתם של הורים והגורמים המטפלים כעונשית, מגבילה יתר על המידה, או ככזו שאינה מותאמת לצרכיהם המתפתחים.⁴⁰

86. על המדינות החברות להביא בחשבון שתמיכה והכוונה הניתנת להורים ולגורמים מטפלים צריכות להתבסס על ההבנה של המסוימות והייחודיות של מערכת היחסים בין הילד להוריו. על הכוונה כזו לתמוך בהורים, תוך שמירה על איזון הולם בין הגנה על הילד לבין האוטונומיה הגדלה שלו, להתבסס על אמפתיה וכבוד הדדיים במקום איסור או פיקוח. כדי לעזור להורים ולגורמים מטפלים לשמור על איזון בין אחריותם ההורית לבין זכויות הילד, על העקרונות המכוונים להיות טובת הילד, לצד התחשבות בצורכי הילד המתפתח. על ההכוונה להורים ולגורמים מטפלים לעודד פעילות חברתית, יצירתית ולימודית בסביבה הדיגיטלית ולהדגיש שהשימוש בטכנולוגיות דיגיטליות אינו נועד לבוא במקום אינטראקציות ישירות בין הילדים לבין עצמם, או בין הילדים להורים ולגורמים מטפלים.

87. יש להבטיח לילדים המופרדים ממשפחותיהם גישה לטכנולוגיות דיגיטליות.⁴¹ ישנן ראיות התומכות בכך כי הטכנולוגיות הדיגיטליות מועילות בקיום מערכות יחסים משפחתיות במקרים בהם ההורים פרודים או ילדים מוצאים מהמסגרת המשפחתית ומועברים לטיפול חלופי, לצורך יצירת קשר בין ילדים להורים מאמצים או הורי אומנה אפשריים, ובמקרים של איחוד מחדש בין

⁴⁰ "זכויותינו בעולם הדיגיטלי", עמ' 30.
⁴¹ הערה פרשנית מס' 21 (2017), פסקה 35.

ילדים לבין משפחותיהם בנסיבות של משברים הומניטריים. לפיכך, בהקשר של משפחות מפוצלות, על המדינות החברות לתמוך בגישה לשירותים דיגיטליים לילדים, להוריהם, לגורמים מטפלים או לאחרים הנוגעים בדבר, תוך התחשבות בבטיחות ובטובת הילד.

88. יש לאזן בין האמצעים הננקטים במטרה להגביר שילוב דיגיטלי של ילדים לבין הצורך להגן עליהם במקרים בהם הורים, בני משפחה אחרים או גורמים מטפלים עלולים לסכן אותם, בין אם הם נוכחים פיזית לבין אם מרחוק. על המדינות החברות לקחת בחשבון כי סיכונים אלה מתאפשרים באמצעות אופן העיצוב והשימוש בטכנולוגיות דיגיטליות, לדוגמה, על ידי גילוי מיקומו של ילד בפני מתעלל פוטנציאלי. מתוך הכרה בסיכונים אלה, המדינות החברות יידרשו לנקוט גישה המשלבת עיצוב לבטיחות ולפרטיות, ויבטיחו שהורים וגורמים מטפלים יהיו מודעים לסיכונים, ולאסטרטגיות הזמינות לתמיכה ולהגנה על הילדים.

IX. ילדים בעלי מוגבלויות

89. הסביבה הדיגיטלית פותחת בפני ילדים בעלי מוגבלויות ערוצים חדשים למעורבות חברתית ותקשורת עם ילדים אחרים, לקבלת גישה למידע ולהשתתפות בתהליכים של קבלת החלטות ציבוריות. על המדינות החברות לשאוף ליצור ערוצים כאלה ולנקוט בצעדים למניעת יצירת חסמים חדשים ולהסרת חסמים קיימים שעמם מתמודדים ילדים בעלי מוגבלויות בהקשר של הסביבה הדיגיטלית.

90. ילדים בעלי מוגבלויות שונות, לרבות פיזיות, שכליות, נפשיות-חברתיות, מגבלות שמיעה או ראייה, עומדים בפני חסמים שונים בנגישותם לסביבה הדיגיטלית, כגון תוכן בפורמטים שאינם נגישים, גישה מוגבלת לטכנולוגיות תומכות במחיר סביר בבית, בבית הספר ובקהילה, והאיסור על שימוש במכשירים דיגיטליים בבתי הספר, במתקני בריאות ובסביבות אחרות. על המדינות החברות להבטיח גישה לילדים בעלי מוגבלויות לתוכן בפורמטים נגישים, ולבטל מדיניות בעלת השפעה מפלה על ילדים אלה. על המדינות החברות להבטיח גישה לטכנולוגיות תומכות במחיר סביר במקרה הצורך, ובמיוחד עבור ילדים בעלי מוגבלויות אשר חיים בעוני, לערוך מסעות פרסום להעלאת המודעות, ולספק הכשרות ומשאבים לילדים בעלי מוגבלויות, למשפחותיהם ולצוותים בסביבות חינוכיות ואחרות הנוגעות בדבר, על מנת לספק ידע וכישורים בסיסיים לשימוש בטכנולוגיות דיגיטליות באופן משמעותי.

91. על המדינות החברות לקדם חדשנות טכנולוגית שעומדת בדרישות הצרכים של ילדים בעלי מוגבלויות, ולהבטיח שמוצרים ושירותים דיגיטליים יהיו מעוצבים לנגישות אוניברסלית, על מנת להתאים לשימוש כלל הילדים, ללא יוצא מן הכלל וללא צורך בהתאמה מיוחדת. ילדים בעלי מוגבלויות צריכים להיות מעורבים בעיצוב ובביצוע של מדיניות, מוצרים ושירותים שמשפיעים על מיצוי זכויותיהם בסביבה הדיגיטלית.

92. ילדים בעלי מוגבלויות עלולים להיות חשופים יותר לסכנות, לרבות תוקפנות מקוונת, ניצול מיני והתעללות בסביבה הדיגיטלית. על המדינות החברות לזהות ולהתמודד עם הסיכונים העומדים בפני ילדים בעלי מוגבלויות, ולנקוט בצעדים שיבטיחו עבורם סביבה דיגיטלית בטוחה. על המדינות החברות לפעול נגד אפליה, עמה מתמודדים ילדים בעלי מוגבלויות, שעלולה להוביל להגנת יתר או

להדרה. עליהן לספק מידע על בטיחות, אסטרטגיות הגנה, שירותים ופורומים הקשורים לסביבה הדיגיטלית, וכן להפיץ מידע ציבורי באמצעות פורמטים נגישים.

X. בריאות ורווחה

93. טכנולוגיות דיגיטליות עשויות להקל על הגישה לשירותים ולמידע בתחום הבריאות, ולשפר שירותי אבחון וטיפול בבריאות גופנית, נפשית ותזונתית לאימהות, פעוטות, ילדים ובני נוער. טכנולוגיות אלה אף מהוות הזדמנויות משמעותיות להגיע אל ילדים פגיעים, מקופחים או בקהילות מרוחקות. במצבי חירום ציבוריים, במשברים בריאותיים או הומניטריים, הגישה לשירותים ומידע בתחום הבריאות באמצעות טכנולוגיות דיגיטליות עשויה להפוך לאפשרות היחידה ליהנות משירותי בריאות.

94. ילדים הביעו את הערכתם ביחס לאפשרות לחפש באופן מקוון מידע ותמיכה הקשורים לבריאות ורווחה, לרבות לגבי בריאות גופנית, נפשית, מינית ופריון, התבגרות מינית, מיניות וכניסה להיריון.⁴² מתבגרים התעניינו במיוחד בגישה לשירותי בריאות מקוונים, ללא תשלום, חסויים, ההולמים את גילם ושאינם מפלים, בעיקר בתחומי בריאות הנפש, מין ופריון.⁴³ המדינות החברות יבטיחו כי לילדים תהיה גישה בטוחה, מאובטחת וסודית למידע ושירותי בריאות מהימנים, לרבות שירותי ייעוץ פסיכולוגי.⁴⁴ על שירותים אלה להגביל את עיבוד הנתונים של ילדים לנתונים הנחוצים לביצוע השירות בלבד, ואיסופם ייעשה על ידי אנשי מקצוע או בעלי הכשרה נאותה, לצד מנגנוני פיקוח מוסדרים. המדינות החברות יבטיחו כי מוצרים ושירותים בריאותיים דיגיטליים לא יצרו או יגדילו פערים בגישה האישית של ילדים לשירותי בריאות.

95. על המדינות החברות לעודד ולהשקיע במחקר ופיתוח המתמקדים בצורכי הבריאות הספציפיים של ילדים, והעשויים לקדם תוצאות בריאותיות חיוביות עבור ילדים באמצעות פיתוח טכנולוגי. על השימוש בשירותים דיגיטליים להשלים או לשפר את מתן שירותי הבריאות האישיים לילדים.⁴⁵ על המדינות החברות להנהיג או לעדכן את האסדרה הדרושה ביחס לספקי טכנולוגיות ושירותי בריאות, על מנת לעגן את זכויות הילד בתפקודיות, בתוכן ובהפצה של שירותים וטכנולוגיות כאמור.

96. על המדינות החברות להסדיר כללים נגד פעולות הידועות כמזיקות ולהתחשב באופן פעיל במחקר ובראיות חדשות בתחום בריאות הציבור, במטרה למנוע התפשטות של מידע מוטעה ושל חומרים או שירותים שעלולים להזיק לבריאות הנפשית או הגופנית של ילדים. מדינות חברות עשויות להידרש לאמצעים למניעת עיסוק מזיק במשחקים דיגיטליים או ברשתות החברתיות, כגון רגולציה נגד עיצוב דיגיטלי שמחבל בהתפתחות ובזכויות הילד.⁴⁶

97. על המדינות החברות לעודד את השימוש בטכנולוגיות דיגיטליות לקידום אורח חיים בריא, לרבות פעילות גופנית וחברתית.⁴⁷ עליהן להסדיר פרסום, שיווק ושירותים דיגיטליים רלוונטיים אחרים המכוונים לילדים, או שאינם הולמים את גילם, על מנת למנוע חשיפה של ילדים לקידום

⁴² "זכויותינו בעולם הדיגיטלי", עמ' 37.

⁴³ הערה פרשנית מס' 20 (2016), פסקה 59.

⁴⁴ שם, פסקאות 47 ו-59.

⁴⁵ שם, פסקאות 47-48.

⁴⁶ הערה פרשנית מס' 15 (2013), פסקה 84.

⁴⁷ הערה פרשנית מס' 17 (2013), פסקה 13.

מוצרים לא בריאים, לרבות דברי מזון ומשקאות מסוימים, אלכוהול, סמים, טבק ומוצרי ניקוטין אחרים.⁴⁸ אסדרה זו, בהקשר הסביבה הדיגיטלית, תיעשה בהתאמה להסדרים הקיימים בסביבה הבלתי-מקוונת ותעמוד בקצב ההתפתחות שלהן.

98. הטכנולוגיות הדיגיטליות מציעות הזדמנויות רבות לילדים לשיפור בריאותם ורווחתם, ככל שאלה מצויות באיזון עם הצורך של ילדים במנוחה, בפעילות גופנית ובאינטראקציה ישירה עם ילדים אחרים, משפחתם וקהילתם. על המדינות החברות לפתח הדרכה עבור ילדים, הורים, גורמים מטפלים ומחנכים לגבי החשיבות של איזון בריא בין פעילויות דיגיטליות לבין פעילויות לא-דיגיטליות ומנוחה מספקת.

XI. השכלה, פעילויות פנאי ותרבות

א. הזכות להשכלה

99. הסביבה הדיגיטלית מאפשרת לקדם במידה רבה נגישות של ילדים להשכלה מקיפה באיכות גבוהה, באמצעות משאבים מהימנים ללמידה פורמלית, בלתי-פורמלית, למידה קבוצתית, ולמידה עצמית. השימוש בטכנולוגיות דיגיטליות עשוי גם לחזק קשרים בין המורה לתלמיד ובין חברים ללמידה. ילדים הדגישו את חשיבותן של טכנולוגיות דיגיטליות בשיפור הגישה שלהם להשכלה ובתמיכתן בלמידה והשתתפות בפעילויות שמחוץ לתוכנית הלימודים.⁴⁹

100. על המדינות החברות לתמוך במוסדות חינוך ותרבות, כגון ארכיונים, ספריות ומוזיאונים שיאפשרו לילדים גישה למשאבי למידה דיגיטליים ובין-תחומיים מגוונים, לרבות משאבים הנוגעים לעמים ילידים ומשאבים בשפות שילדים מבינים. משאבים בעלי ערך אלה ואחרים עשויים לעודד את מעורבותם של ילדים בפעילויות יצירתיות, אזרחיות ותרבותיות, ולאפשר להם ללמוד על נוהגים ותרבויות אחרות.⁵⁰ על המדינות החברות לקדם הזדמנויות של ילדים ללמידה מקוונת וללמידה ארוכת טווח.

101. על המדינות החברות להשקיע באופן שוויוני בתשתיות טכנולוגיות בבתי ספר ובסביבות למידה אחרות, ולהבטיח זמינות בעלות סבירה של כמות מספקת של מחשבים באיכות גבוהה, פס רחב במהירות גבוהה ומקור חשמל יציב, הכשרת מורים בטכנולוגיות חינוכיות דיגיטליות, וכן נגישות ותחזוקה הולמת של טכנולוגיות בית ספריות. על המדינות החברות לתמוך ביצירה ובהפצה של משאבי חינוך דיגיטליים, מגוונים ואיכותיים, בשפות שילדים מבינים, ולהבטיח שהפערים הקיימים בשוויון, כגון אפליה מגדרית, לא יוחמרו. על המדינות החברות להבטיח שהשימוש בטכנולוגיות דיגיטליות לא יחתור תחת למידה בנוכחות אישית, ויהיה מוצדק למטרות חינוכיות.

102. טכנולוגיות חינוכיות דיגיטליות מאפשרות למידה מרחוק או למידה ניידת עבור ילדים שאינם נוכחים פיזית בבית הספר או עבור אלו שחיים באזורים מרוחקים במצבים של פגיעות או קיפוח.⁵¹ על המדינות החברות להבטיח תשתית ראויה המאפשרת לכלל הילדים גישה לשירותים

⁴⁸ הערה פרשנית מס' 15 (2013), פסקה 77.

⁴⁹ "זכויותינו בעולם הדיגיטלי", עמ' 14, 16 ו-30.

⁵⁰ הערה פרשנית מס' 17 (2013), פסקה 10.

⁵¹ המלצה כללית משותפת מס' 31 של הוועדה לביעור אפליה נגד נשים/ הערה פרשנית מס' 18 של הוועדה לזכויות הילד (2019), פסקה 64; והוועדה לזכויות הילד, הערה פרשנית מס' 11 (2009), פסקה 61; הערה פרשנית מס' 21 (2017), פסקה 55.

הנחוצים לצורך למידה מרחוק, לרבות גישה למכשירים, חשמל, אינטרנט, חומרי לימוד ותמיכה מקצועית. עליהן גם להבטיח שלבתי הספר יהיו מספיק משאבים כדי לספק להורים ולגורמים מטפלים אחרים הדרכה על למידה מרחוק בבית, וכי מוצרים ושירותים דיגיטליים חינוכיים לא יצרו או יחמירו אי שוויון בגישה האישית של ילדים לשירותי חינוך.

103. על המדינות החברות לפתח מדיניות מבוססת-ראיות, תקנים והנחיות עבור בתי ספר וגופים רלוונטיים אחרים האחראים להשיג ולהשתמש בטכנולוגיות ובחומרי לימוד כדי לקדם מתן הטבות חינוכיות בעלות ערך. אמות המידה לשימוש בטכנולוגיות לימוד דיגיטליות יבטיחו כי השימוש בטכנולוגיות הללו יהיה אתי וראוי למטרות חינוכיות ולא יחשוף ילדים לאלימות, אפליה, שימוש לרעה במידע האישי שלהם, ניצול מסחרי או הפרות אחרות של זכויות הילד, כגון שימוש בטכנולוגיות דיגיטליות במטרה לתעד פעילות של ילד ולחשוף את המידע בפני הוריו או גורמים מטפלים, ללא ידיעתו או הסכמתו.

104. על המדינות החברות לכלול הוראת אוריינות דיגיטלית בתכנית הלימודים הבסיסית בבתי הספר, החל מרמת טרום בית ספר ולאורך כל שנות הלימוד, ולהבטיח את הערכתה על בסיס תוצאותיה.⁵² תכניות הלימודים יכללו את הידע והכישורים הדרושים להתמודדות בטוחה עם מגוון רחב של כלים ומשאבים דיגיטליים, לרבות כאלה הקשורים לתוכן, יצירה, שיתוף פעולה, השתתפות, ומעורבות חברתית ואזרחית. תכניות הלימודים יכללו גם הבנה הכרחית והכוונה בדבר האופן שבו ניתן למצוא מקורות מידע מהימנים ולזהות מידע מוטעה וצורות אחרות של תוכן מוטעה או כוזב, לרבות בנושאי בריאות בתחומי המיניות ופרייון, זכויות אדם, זכויות הילד בסביבה הדיגיטלית, וסוגים זמינים של תמיכה וסעדים. על המדינות החברות לעלות את המודעות בקרב ילדים בדבר ההשלכות השליליות האפשריות של חשיפה לסיכונים הקשורים לתוכן, שיתוף, התנהגות, והתקשרות הסכמית, לרבות תוקפנות מקוונת, ניצול מיני והתעללות, וגילויים אחרים של אלימות. בנוסף, על המדינות החברות לפעול להעלאת המודעות בדבר אסטרטגיות התמודדות עם השלכות כאמור, במטרה להפחית את נזקיהן, ובדבר אסטרטגיות להגנה על מידע אישי של ילדים ואחרים, בניית כישורים חברתיים ורגשיים וחוסן נפשי לילדים.

105. ישנה חשיבות גוברת לכך שילדים ירכשו הבנה של הסביבה הדיגיטלית, לרבות התשתית, הנוהגים העסקיים, אסטרטגיות השכנוע והשימושים בעיבוד אוטומטי, נתונים אישיים ומעקב, ושל ההשפעות השליליות האפשריות של דיגיטליזציה על החברה. מורים, במיוחד אלו העוסקים בתחום האוריינות הדיגיטלית וחינוך מיני ופרייון, יקבלו הכשרה על אמצעי הגנה הקשורים לסביבה הדיגיטלית.

ב. הזכות לתרבות, פנאי ומשחק

106. הסביבה הדיגיטלית מקדמת את זכויות הילד לתרבות, לשעות פנאי ולמשחק ההכרחיים לרווחתם ולהתפתחותם.⁵³ ילדים בכל הגילאים דיווחו כי הם חוו הנאה, עניין ורגיעה באמצעות מעורבות במגוון רחב של מוצרים ושירותים דיגיטליים על פי בחירתם,⁵⁴ אך עם זאת, הם היו

⁵² הערה פרשנית מס' 20, (2016), פסקה 47.

⁵³ הערה פרשנית מס' 17, (2013), פסקה 7.

⁵⁴ "זכויותינו בעולם הדיגיטלי", עמ' 22.

מודאגים מכך שמבוגרים עשויים לא להבין את החשיבות של משחק דיגיטלי וכיצד ניתן לשתף בו חברים.⁵⁵

107. צורות דיגיטליות של תרבות, עיסוקי, פנאי ומשחק אמורות לתמוך בילדים ולהועיל להם, וכן לקדם ולשקף את הזהויות השונות של ילדים, במיוחד בהקשר של תרבות, שפות ומורשת. יש בכוחן לסייע בפיתוח כישורים חברתיים, למידה, ביטוי, ופעילות יצירתית של ילדים, כגון מוזיקה ואומנות ותחושת השתייכות ושיתוף תרבותי.⁵⁶ השתתפות בחיי תרבות מקוונים תורמת ליצירתיות, לזהות, ללכידות חברתית ולגיוון תרבותי. על המדינות החברות להבטיח שלילדים תהיה ההזדמנות לנצל את זמנם החופשי כדי להתנסות בטכנולוגיות של מידע ותקשורת, לבטא את עצמם ולהשתתף בחיי תרבות מקוונים.

108. על המדינות החברות להסדיר ולספק הכוונה לבעלי מקצוע, להורים ולגורמים מטפלים, ולשתף פעולה עם ספקי שירותים דיגיטליים, היכן שראוי, כדי להבטיח שטכנולוגיות ושירותים דיגיטליים המיועדים לילדים ונגישים להם או משפיעים עליהם בשעות הפנאי שלהם, יעוצבו, יופצו וישמשו בדרכים שיקדמו הזדמנויות לילדים בתחומי התרבות, הפנאי והמשחק. האמור יכול שיכלול עידוד לחדשנות במשחקים דיגיטליים ובפעילויות נגזרות, באופן התומך באוטונומיה, בהתפתחות האישית ובהנאה של הילדים.

109. על המדינות החברות להבטיח שיתקיים איזון בין קידום הזדמנויות בתחום התרבות, הפנאי והמשחק בסביבה הדיגיטלית לבין מתן חלופות אטרקטיביות במיקומים הפיזיים שבהם גרים ילדים. זאת, במיוחד בשנותיהם הראשונות, כאשר ילדים רוכשים שפה, קואורדינציה, כישורים חברתיים ואינטליגנציה רגשית בעיקר באמצעות משחק, שכרוך בתנועה גופנית ואינטראקציה פנים מול פנים עם אנשים אחרים. בגילאים מתקדמים יותר, משחקים ובילויים שכרוכים בפעילות גופנית, ספורט קבוצתי ופעילות פנאי בחוץ, מועילים לבריאות כמו גם לכישורים פונקציונליים וחברתיים.

110. בילוי בשעות הפנאי בסביבה הדיגיטלית עלול לחשוף ילדים לסכנות ונזקים, למשל באמצעות פרסום מעורפל או מטעה, עיצוב משכנע מאד או עיצוב בעל מאפייני הימורים. באמצעות הצגה או שימוש בהגנת נתונים, גישות של עיצוב לפרטיות ולבטיחות ואמצעים רגולטוריים אחרים, על המדינות החברות למנוע שיווק ממוקד יעד לילדים בטכניקות אלה ואחרות, המיועדות לתת קדימות לאינטרסים מסחריים על פני אלה של הילד.

111. מקום בו מדינות חברות או עסקים מספקים הדרכה, דרוג לפי גיל, תיוג או הסמכה בנוגע לצורות מסוימות של משחקים דיגיטליים ועיסוקי פנאי, יש לנסח אותם באופן שלא יצמצם גישה של ילדים לסביבה הדיגיטלית בכללותה, או יפריעו להזדמנויות שלהם לעיסוקי פנאי או לזכויותיהם האחרות.

XII. אמצעי הגנה מיוחדים

א. הגנה מפני ניצול כלכלי, מיני ואחר

⁵⁵ הערה פרשנית מס' 17 (2013), פסקה 33.

⁵⁶ שם, פסקה 5.

112. יש להגן על ילדים מניצול על כל צורותיו הפוגע בהיבטים של רווחתם בהקשר של הסביבה הדיגיטלית. ניצול עלול להתרחש באופנים רבים, כגון ניצול כלכלי, לרבות עבודת ילדים, ניצול מיני והתעללות, מכירה, סחר וחטיפת ילדים, וגיוס ילדים להשתתפות בפעילות פלילית, לרבות צורות של פשיעת סייבר. באמצעות יצירת תוכן ושיתופו, ילדים עלולים להפוך לשחקנים כלכליים בסביבה הדיגיטלית, באופן שעלול להביא לניצולם.

113. על המדינות החברות לבחון מדיניות וחוקים רלוונטיים כדי להבטיח הגנה על ילדים מפני ניצול כלכלי, מיני ואחר, וכדי להבטיח שזכויותיהם בכל הנוגע לעבודה בסביבה הדיגיטלית והזדמנויות נגזרות בתשלום יהיו מוגנות.

114. על המדינות החברות להבטיח את קיומם של מנגנוני אכיפה נאותים לתמיכה בילדים, הורים וגורמים מטפלים, והנגשתם.⁵⁷ עליהן לחוקק חוקים שיבטיחו הגנה לילדים מפני מוצרים מזיקים, כגון כלי נשק או סמים, או משירותים כגון הימורים. יש להשתמש במערכות חזקות לאימות גיל על מנת למנוע מילדים גישה למוצרים ושירותים האסורים לבעלותם או לשימושם. מערכות אלה צריכות לעלות בקנה אחד עם הגנה על מידע ודרישות לאמצעי בטיחות.

115. הואיל ולמדינות החברות יש חובה לחקור, להעמיד לדין ולהעניש בגין סחר בבני אדם, לרבות בגין רכיביו והתנהגויות הקשורות אליו, עליהן לפתח ולעדכן חקיקה נגד סחר בילדים שתאסור על גיוסם על ידי קבוצות פשע, בסיוע אמצעים טכנולוגיים.

116. על המדינות החברות להבטיח את קיומה של חקיקה נאותה שתגן על ילדים מפני פשעים המתחוללים בסביבה הדיגיטלית, לרבות מרמה וגניבת זהות, ולהקצות משאבים ראויים כדי להבטיח שפשעים בסביבה הדיגיטלית ייחקרו והעבריינים יועמדו לדין. על המדינות החברות גם לדרוש אמות מידה גבוהות של אבטחת סייבר, עיצוב לפרטיות ואבטחה בשירותים ובמוצרים דיגיטליים שילדים משתמשים בהם, כדי למזער את הסיכון לפשעים כאלה.

ב. ילדים במערכת המשפט

117. ישנם מקרים שבהם מועלות טענות או האשמות נגד ילדים בגין עבירות סייבר, או שהם מזוהים כמי שהפרו חוקים האוסרים על עבירות כאלה. על המדינות החברות להבטיח כי קובעי המדיניות יתחשבו בהשפעות של חוקים אלה על ילדים, יתמקדו במניעה, ויעשו כל מאמץ כדי ליצור ולהשתמש בחלופות למשפט הפלילי.

118. תוכן מיני המופק עצמית על ידי ילדים והמצוי בחזקתם ו/או משותף בהסכמה ואך ורק לצורך שימוש הפרטי, לא יופלל. יש ליצור ערוצים ידידותיים לילדים כדי לאפשר להם לבקש ייעוץ וסיוע בבטחה בכל הנוגע לתוכן בעל אופי מיני מפורש שהופק באופן עצמי.

119. על המדינות החברות להבטיח שטכנולוגיות דיגיטליות, מנגנוני מעקב, כגון תוכנה לזיהוי פנים ופרופילים ופרופילינג מכוון סיכון, המשמשים למניעת פשיעה, חקירה והעמדה לדין, לא יכוונו באופן בלתי הוגן כנגד ילדים הנחשדים או מואשמים בעבירות פליליות, ולא ייעשה בהם שימוש באופן שפוגע בזכויותיהם, במיוחד זכותם לפרטיות, כבוד וחופש ההתאגדות.

⁵⁷ הערה פרשנית מס' 16, (2013), פסקה 37.

120. הוועדה מכירה בכך שניהול הליכים משפטיים במתכונת דיגיטלית גורם להיעדר קשר אישי עם ילדים, עלול לגרום להשפעה שלילית על אמצעי צדק המיועדים לשיקום, אשר מבוססים על פיתוח מערכת יחסים עם הילד. במקרים אלה, וגם מקום בו נשללת מילדים חירותם, על המדינות החברות לשמור על רכיב של קשר אישי כדי להקל על יכולתם של ילדים להתמודד עם בתי המשפט ועם שיקומם בצורה משמעותית.

ג. הגנה על ילדים בסכסוך מזון, ילדים מהגרים וילדים במצבים פגיעים אחרים

121. הסביבה הדיגיטלית עשויה לספק לילדים שחיים במצבים פגיעים, לרבות ילדים הנמצאים במצבי סכסוך מזון, ילדים עקורים-פנימיים, ילדים מהגרים, מבקשי מקלט ופליטים, ילדים בלתי מלווים, ילדים במצבי רחוב וילדים שהושפעו מאסונות טבע, גישה למידע מציל חיים שהוא חיוני להגנה עליהם. הסביבה הדיגיטלית עשויה גם לאפשר להם לקיים קשר עם משפחתם, לאפשר להם גישה להשכלה, בריאות ושירותים בסיסיים אחרים, וכן להשיג מזון ומקלט בטוח. על המדינות החברות להבטיח גישה בטוחה, מאובטחת, פרטית ומועילה לילדים אלה לסביבה הדיגיטלית ולהגן עליהם מפני אלימות, ניצול והתעללות על כל צורותיהם.

122. על המדינות החברות להבטיח שילדים לא יגויסו ולא ייעשה בהם שימוש בסכסוכים, לרבות סכסוכים מזוניים, באמצעות הסביבה הדיגיטלית. דבר זה יכול מניעה, הפללה והטלת סנקציות על שידול וטיפוח ילדים בסיוע טכנולוגיה לצורותיה, לדוגמה באמצעות שימוש בפלטפורמות של רשתות חברתיות או שירותי צ'אט במשחקים מקוונים.

XIII. שיתוף פעולה בינלאומי ואזורי

123. אופייה חוצה הגבולות והבין-לאומי של הסביבה הדיגיטלית מצריך שיתוף פעולה בין-לאומי ואזורי איתן, על מנת להבטיח שכל בעלי העניין הנוגעים בדבר, לרבות מדינות, עסקים וגורמים אחרים, יכבדו, יגנו ויממשו ביעילות את זכויות הילד בהקשר הסביבה הדיגיטלית. לפיכך, חיוני שהמדינות החברות ישתפו פעולה במישור הדו-צדדי והרב-צדדי עם ארגונים בלתי ממשלתיים, לאומיים ובין-לאומיים, סוכנויות האו"ם, עסקים וארגונים ייעודיים להגנת הילד וזכויות אדם, בהקשר של הסביבה הדיגיטלית.

124. על המדינות החברות לקדם ולתרום לחילופי מומחיות ושיטות עבודה מיטיבות במישור הבין-לאומי והאזורי, ולקדם בניית כישורים, משאבים, אמות מידה, הסדרים רגולטוריים והגנות חוצות גבולות, אשר יאפשרו את מימוש זכויות הילד בסביבה הדיגיטלית על ידי כלל המדינות. עליהן לעודד ניסוח של הגדרה משותפת לפשיעה בסביבה הדיגיטלית, סיוע משפטי הדדי ואיסוף ראיות משותף ושיתופי.

XIV. הפצה

125. על המדינות החברות להבטיח כי ההערה הפרשנית הנוכחית תופץ בהרחבה, לרבות באמצעות שימוש בטכנולוגיות דיגיטליות, לכל בעלי העניין הנוגעים בדבר, בייחוד בתי מחוקקים ורשויות ממשלתיות, לרבות אלה האחראים לשינוי דיגיטלי רב-פנים ומגזרי, וכן לחברי הדרג השיפוטי, מיזמים עסקיים, אמצעי התקשורת, החברה האזרחית והקהל הרחב, מחנכים וילדים, ותהיה זמינה בשפות ובפורמטים רבים, לרבות גרסאות המותאמות לגיל.